

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Ε.Μ.Σ.
ΧΙ-284
9

ΕΙΣ ΜΗΤΡΩΟΝ

14430

ΧΙ-284-9, Αγορά ΕΜΣ
6-6-59

Α. Α. ΠΑΛΛΗ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΝ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1912 - 1924

ΑΘΗΝΑΙ
1925

A. 4228

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1920 εδημοσίεψα μια μελέτη υπο τον τίτλο «Περί ανταλλαγής των πληθυσμών και εποίκισμου εν τη Βαλκανική κατά τα έτη 1912 - 1920». Την εποχή εκείνη είχαμε ακόμη Ελληνισμό στην Ανατολική Θράκη και Μικρά Ασία και απεβλεπαμε μόνον στους Έλληνες της Ρωσσίας, του Καυκάσου και της Βουλγαρίας για να εποίκισουμε τη Μακεδονία.

Εκτότε, όμως, συνεβησαν πολλά γεγονότα που επιβάλλουν τη συμπλήρωση της μελέτης εκείνης. Εγίναν μεγάλες μεταβολές στη σύνθεση του πληθυσμού των βορείων μας επαρχιών, άλλες εξ αιτίας των πολέμων, άλλες ως αποτέλεσμα της ανταλλαγής των πληθυσμών. Ολοκληρός ο Ελληνισμός της Ανατολικής Θράκης και Μικράς Ασίας μεταφέρθηκε στην Ελλάδα και ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων αυτών εγκατεστάθηκε στη Μακεδονία και Δυτική Θράκη.

Επίσης, αφοτου αρχισε να εφαρμοζεται η συμβαση για την εθελουσια μεταναστευση μεταξυ Ελλάδας και Βουλγαρίας, εφυγε ένας σημαντικός αριθμός από τον Βουλγαρίζοντα πληθυσμό, τόσο της Θράκης όσο και της Μακεδονίας.

Υστερα ήλθε η Ελληνο - Τουρκική Συμβαση για την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών που κλείνει τη σειρά των μεγάλων ομαδικών μεταναστεύσεων της εποχής 1912 - 1924. Η Συμβαση αυτή είχε ως αποτέλεσμα ν' αλλάξει περα περα την εθνολογική σύνθεση όλων των χωρών που βρίσκονται τριγύρω από το Αιγαίο και τη Μαύρη θάλασσα. Η Μακεδονία αδειάσε πια οριστικά από Τούρκους και στη θέση τους πήγε διπλάσιος αριθμός από Έλληνες της Θράκης και της Μικράς Ασίας. Οι Τούρκοι πήγαν και εγκατεστάθηκαν στην Ιωνία, στον Πόντο, στα περικόρα της Πολης και σ' άλλα μέρη άλλοτε Ελληνικά.

Η περίοδος αυτή είναι απ' εκείνες που σημειώνουν το τέλος μιας πράξης στην ιστορία. Επειτα απ' αυτήν, η σκηνή αφρούσια-

ζεται εντελώς διαφορετική. Τελειώνει ένας κύκλος στην ιστορία των τριών αυτών λαών, του Ελληνικού, του Τουρκικού και του Βουλγαρικού. Για μας τους Έλληνες, ο κύκλος αυτός αρχίζει στο δεκάτο αιώνα προ Χριστού, όταν οι πρώτοι Ιωνες αποικοί, ακολουθώντας τον Ανδροκλό τον Κοδριδή, βγήκαν στη Μικρά Ασία, και τελειώνει, υστερα από τριάντα αιώνες, την ημέρα — 17 Δεκεμβρίου 1924 για την ακρίβεια — που εφυγε η τελευταία καραβιά ανταλλαξιμους, με το ατμόπλοιο «Αμπαζία», απ' τη Μερσίνα. Για τους Τούρκους ο κύκλος είναι συντομωτερος. Αρχίζει στο 1371, οπότε οι πρώτοι Τούρκοι εγκατεστάθηκαν στη Μακεδονία, μετά τη νίκη του Σουλτάν Μουρατ του Α' στο Κερμενί της Θρακίας, και τελειώνει την 26 Δεκεμβρίου 1924 — υστερα από 553 χρόνια — την ημέρα που ανεχώρησαν από τη Θεσσαλονίκη, με το ατμόπλοιο «Τσαρ Φερδιναντ», οι τελευταίοι ανταλλαξιμοί Μουσουλμανοί της Μακεδονίας. Επίσης, η ιστορική παλιή μεταξύ Ελλήνων και Βουλγαρών για τη Μακεδονία που άρχισε στους Βυζαντινούς χρόνους, πλησιάζει προς το τέλος, χάρι στην ανταλλαγή των πληθυσμών.

Εάν σήμερα, μετά την καταστροφή του 1922, η Μικρά Ασία και η Ανατολική Θράκη εμείναν έρημες από Ελληνισμό, η μόνη μας παρηγορία είναι το ότι τουλάχιστο η Μακεδονία έγινε πια καθαρά Ελληνική. Άρχει να πω — και αυτό θα φανεί από τις στατιστικές που δημοσιεύω παρακάτω — ότι, ενώ, στο 1912, σαν πρωτοπληθυσμό τη Μακεδονία, η αναλογία μεταξύ Ελλήνων και αλλοφυλών ητο 43 % με 57 %, (μολονοτι και τότε υπερτερούσαμε απεναντι κάθε άλλης εθνικότητας χωριστά), σήμερα έχουμε 88 % με 12 %.

Είναι αναγκη να τονισθεί η ριζική αυτή μεταβολή, ιδίως στο εξωτερικό, όπου πολλοί εξακολουθούν ακόμη να μιλούν για τη Μακεδονία ώσαν να επροκειτο παντοτε για την προ του 1912 κατάσταση.

ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΜΙΑ ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙ ΕΘΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΒΑΣΙΖΟΜΕΝΗ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ.

Αθήναι, 29 Μαρτίου 1925

Α. Α. ΠΑΛΛΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

I

Από τον Οκτώβριο του 1912, που άρχισαν οι Βαλκανικοί πολέμοι, ίσα με σήμερα, η Μακεδονία είδε όχι λιγώτερα από δεκα έφτα μεταναστευτικά ρεύματα, αν λογαριασεί κανείς κι' αυτούς που ηλθάν και κεινους που εφυγαν — θα ελεγε κανείς μια αληθινή παλιρροία των εθνών που ερριχνε ακαταπαύστα ανθρωπινα κυματα από μια ακτή του Αιγαίου στην άλλη.

Με τη φραση «μεταναστευτικά ρεύματα» εννοώ όλες διχώς εξαιρεση τις ομαδικές μετακινήσεις πληθυσμών, είτε αυτές ησαν αποτέλεσμα βικιών εξώσεων η θεληματικής μεταναστευσεως η οποιασδηποτε άλλης αιτίας.

Τα ρεύματα αυτά είναι, κατά χρονολογική σειρά, τα εξής:

1) Στο 1912 — φυγή μιας μεριδας του Τουρκικού πληθυσμού μπροστα στην προέλαση του Συμμαχικού (Ελληνο-Σερβο-Βουλγαρικού) στρατού. Τους υπολογίζω 10.000 περίπου.

2) Στο 1913 — φυγή ολοκληρου του Βουλγαριζοντος πληθυσμού της περιφερειας Κιλκίς μαζί με τον υποχωρουντα Βουλγαρικό στρατό. Αν εξαιρεσει κανείς ένα δυο χωρία, δεν εμείνει κανείς από τους πρώην εξαρχικούς στην περιφέρεια εκείνη. Προσθεσατε και μερικούς που εφυγαν, την ίδια εποχή, από τις άλλες παραμεθωρίες επαρχίες (Γουμεντζα, Σιδηροκαστρο, Σερρες) και φθάνει ο αριθμός στις 15.000¹⁾ περίπου.

3) Στο 1913 — αντιθέτως καταφθάνουν οι Ελληνικοί πλη-

1) Κατά τη στατιστική του 1904 (ιδε Virgilj, Questione Rumelioti) (σελ. 254) ο Βουλγαριζων πληθυσμός του Αβρετ Χισσαρ (υποδιοικησις Κιλκίς) ανηρχετο σε 16.138.

φευγει στην Ελλάδα σχεδόν ολος ο Ελληνικός πληθυσμός της Δυτικής Μικράς Ασίας και του Ποντού. Επίσης, αμέσως μετά την υπογραφή της Ανακωχής των Μουδανίων και προτού ανακαταλάβει ο Κεμαλικός στρατός την Πόλη και Ανατ. Θρακία, ανεχώρησε ολοκληρώς ο Ελληνικός και Αρμενικός πληθυσμός από την Ανατ. Θρακία και ένα μέρος του Ελληνικού πληθυσμού της Πόλης. Από τους προσφυγές αυτούς είχαν εγκατασταθεί στη Μακεδονία, μέχρι της 1 Νοεμβρίου 1924, περίπου 700.000 και ως 120.000 στη Δυτική Θράκη.

16) Στο 1923-24—τον Ιανουάριο του 1924 υπογράφεται στη Λωζάννη η Ελληνο-Τουρκική Σύμβαση για την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών. Η εφαρμογή της άρχισε τον Οκτώβριο του 1923. Μέχρι του Νοεμβρίου του 1924 είχε αναχωρήσει ολοκληρώς ο Μουσουλμανικός πληθυσμός της Μακεδονίας, ανερχόμενος εις 345.000¹⁾, εκτός από λίγα άτομα που εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή ως Αλβανοί την καταγωγή.

17) Στο 1924—το Μάη του χρόνου αυτού αρχίζει και η ανταλλαγή των υπολοίπων Ελλήνων της Τουρκίας, όσοι δηλαδή δεν είχαν φύγει αμέσως μετά την καταστροφή του 1922.

Μέχρι της αρχής του Δεκεμβρίου 1924, οτε η ανταλλαγή ητο σχεδόν τελειωμένη, ο αριθμός των ανταλλαγέντων Ελλήνων είχε φθάσει τις 150.000²⁾ (94.000 από τη Μικρά Ασία, 18.000 από την Ανατ. Θρακία, μαζί με των Τσατάλτζα, και 38.000 από την Πόλη, μαζί με τα περιχώρα).

Εκτός από τις δεκά επτά αυτές ομαδικές μεταναστεύσεις που αναφεραμε, πρέπει επίσης να σημειώσουμε, ως στοιχείο που συντελεσε και αυτό στο να μεταβληθεί ο εθνολογικός χαρακτήρας των Νέων Χωρών, ότι αρκετοί Έλληνες από την Παλαιά Ελλάδα ήλθαν και εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία αμέσως μετά το 1912. Ο αριθμός τούτων, όταν υπολογισή κανείς τους δημο-

1) Η στατιστική της Μικτής (Ελληνοτουρκικής) Επιτροπής δίδει 328.582 άτομα εφωδιασμένα με διαβατήρια της Επιτροπής και περίπου 19.000 με ειδικές άδειες της Τουρκικής Αντιπροσωπείας.

2) Η στατιστική της Μικτής Επιτροπής δίδει 149.851.

σίους υπάλληλους, χωροφυλακές κτλ., δεν μπορεί να ήτο πολύ κατώτερος από 10.000, χωρία ο στρατός.

II

Ας εξετάσουμε τώρα τι αποτέλεσμα είχαν αυτές οι μεταναστεύσεις απάνω στην εθνολογική συνθεσή της Μακεδονίας και Θράκης.

Τα σταθερά σημεία που χρησιμεύουν ως αφετηρία των υπολογισμών μου είναι:

Πρώτο, η γενική απαρίθμηση των κατοίκων των Νέων Χωρών που έγινε στα 1913. Αυτή περιλαμβάνει μόνο τη Μακεδονία, (η Δυτική Θρακία ητο τότε ακόμα Βουλγαρική).

Δεύτερο, η γενική απογραφή των κατοίκων της Ελλάδας στο 1920. Αυτή περιλαμβάνει και τη Δυτική και την Ανατολική Θρακία.

Τρίτο, ο αριθμός των Μουσουλμανών που εφυγαν κατά την ανταλλαγή, στο 1924, σύμφωνα με τη στατιστική της Μικτής (Ελληνο-Τουρκικής) Επιτροπής.

Στις απογραφές του 1913 και 1920 δεν διακρίνονται τα διαφορα στοιχεία του πληθυσμού κατά φυλές και θρησκείματα. Έτσι, για να κατορθώσει κανείς να υπολογίσει ποια είναι η σημερινή σύνθεση του πληθυσμού της Μακεδονίας και Θράκης, είνε υποχρεωμένος να χρησιμοποιήσει διαφορα άλλα βοηθητικά στοιχεία.

Εκείνο που ενδιαφέρει κυρίως είνε να έχουμε μια περίπου ακριβή ιδέα ποσοί είναι οι Έλληνες κάτοικοι εν σχέσει προς τα άλλα στοιχεία. Και Έλληνες στην περίσταση αυτή εννοούμε εκείνους που έχουν αναμφισβήτητη Ελληνική συνείδηση. Γι' αυτό, είναι ανάγκη να διακρίνουμε από τον άλλο πληθυσμό τους Βουλγαρίζοντας, μολοντι σήμερα μια τέτοια διακρίση δεν υπάρχει επίσημως, αφού εξέλιπε το εξωτερικό τεκμήριο που υπήρχε επί Τουρκοκρατίας, δηλαδή η εξάρτηση από την Εξαρχική Εκκλησία. Με τη βοήθεια όμως των προ του 1912 στατιστικών και διαφορών άλλων πληροφοριών, όπως είναι π. χ. ο αριθμός

των Βουλγαριζόντων που εδηλώσαν στην Ελληνο-Βουλγαρική Επιτροπή ότι επιθυμούν να μεταναστεύσουν στη Βουλγαρία, καταλήγει κανείς σ' ένα υπολογισμό πάνω κάτω ακριβή.

Ο αριθμός των προσφύγων που ήλθαν και έφυγαν κατά τις διάφορες εποχές, είναι επίσης γνωστός από τις στατιστικές του Υπουργείου Περιθαλψέως και των άλλων οργανώσεων που ασχολήθηκαν με την περιθαλψή και εγκατάσταση των προσφύγων. Οι στατιστικές αυτές, όμως, δίδουν το κατώτατο όριο, διότι πρέπει να λαβεί κανείς υπόψη ότι υπάρχει πάντοτε ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων που δεν καταφεύγει στις υπηρεσίες για βοήθεια και έτσι διαφεύγει τις απογραφές. Γι' αυτό, ο πραγματικός αριθμός είναι πάντοτε ανώτερος από ό,τι δείχνουν οι επίσημοι αριθμοί.

Ένα στοιχείο που δεν σταθίηκε δυνατό να το εξακριβώσω, είναι η διαφορά μεταξύ γεννήσεων και θανάτων. Τόσα πολλά ήταν τα έκτακτα γεγονότα—πολεμοί, εκτοπισμοί κτλ.—κατά το διάστημα τούτο, ώστε να μη μπορεί να βγαλεί κανείς συμπέρασμα όσον αφορά τις αυξομειώσεις του πληθυσμού που προήλθαν από φυσικές αιτίες. Όταν όμως αφαιρέσει κανείς την αύξηση εκείνη που είναι αποτέλεσμα του ερχομού των προσφύγων, βλέπει, κατά γενικό κανόνα, ελάττωση του πληθυσμού, και σ' εκείνες τις επαρχίες ακόμα που δεν έτυχε να τις ρημαξούν οι πόλεμοι και οι μεταναστεύσεις.

Πάρτε ως παράδειγμα τη Χαλκιδική και τη Θάσο που ούτε η μια ούτε η άλλη είδαν πόλεμο. Και όμως και στις δύο αυτές επαρχίες παρατηρείται σημαντική ελάττωση του πληθυσμού μεταξύ 1913 και 1920. Η Χαλκιδική, που κατά την απογραφή του 1913 είχε (χωρίς το Άγιον Όρος) 47.636 κατοίκους, στο 1920 είχε μόνο 44.304, δηλαδή ελάττωση 7%. Επίσης η Θάσο, που στο 1913 είχε 15.226, στο 1920 είχε 12.328, ελάττωση 20%. Πρέπει να υποθέσουμε ότι σπουδαίο ρόλο έπαιξε η μεγάλη επιδημία της γριππής που θέρισε τα χωριά της Μακεδονίας το χειμώνα του 1918.

Όταν λοιπόν λαβεί κανείς υπόψη την ανώμαλη πολιτική κατάσταση που επικρατούσε πάντοτε, και προ του 1912 ακόμα, στη

Μακεδονία, τη διαδότηση της ελόνοςίας, και τις εν γενεί κακές βιωτικές συνθήκες, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατό οι γεννήσεις να υπερβήκαν τους θανάτους κατά τα τελευταία 20—25 χρόνια. Στους υπολογισμούς μου, λοιπόν, κάνω την υπόθεση ότι γεννήσεις και θάνατοι περίπου εξισώνονται.

III

Στο 1913, ο πληθυσμός της Μακεδονίας, σύμφωνα με την απαρίθμηση των κατοίκων που έγινε τότε, ήτο 1.194.902. Κατά την απογραφή του 1920 είχε κατέβει στο 1.120.079, δηλαδή ελάττωση 7%.

Για να καταλάβει κανείς ακριβώς από που προέρχεται η ελάττωση αυτή και πώς επεδράσε πάνω στη δύναμη των διαφόρων φυλετικών στοιχείων, είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει τις αυξομειώσεις των διαφόρων στοιχείων του πληθυσμού σ' όλο το διάστημα 1913—1920. Για να φθάσουμε όμως σ' ένα θετικό αποτέλεσμα, χρειάζεται να γνωρίζουμε ποια ήτο η αριθμητική δύναμη του κάθε στοιχείου χωριστά στην αρχή της περιόδου, δηλαδή κατά τις παραμονές των Βαλκανικών πολέμων. Αυτήν την πληροφωρία δεν μας την δίνει η απογραφή και έτσι είμεθα αναγκασμένοι να τη συμπερανούμε από άλλες πηγές.

Περνώ, ως αφετηρία, την Ελληνική στατιστική του πληθυσμού της Μακεδονίας, κατά φυλές, του 1904¹⁾, που βασίζεται σε επίσημες Ελληνικές και Τουρκικές πηγές. Η στατιστική αυτή δίδει την εξής σύνθεση...

Ελληνες	523.472
Βουλγαριζόντες	119.005
Μουσουλμανοί	404.238
Διαφοροί	68.902
Σύνολο	<u>1.115.617</u>

1) Η στατιστική αυτή είναι εκείνη που δημοσιεύθηκε στο Bulletin d'Orient του 1904 και στο Temps της 27 Δεκ. 1904 (Ide Virgilj, Questionne Rumeliotia σελ. 233—4).

Ο αριθμός όμως αυτός του 1.115.617 φαίνεται σαν πολύ χαμηλός. Αφού, στην απογραφή του 1913, ο πληθυσμός ητο 1.194.902, εινε απιθανο —εστώ και αν παραδεχουμε καποια υπερβαση των γεννησεων πανω στους θανατους κατα το διαστημα 1904 - 1912— ο πληθυσμος, στο 1913, να ητο κατα 80.000 περισσοτερος παρα στο 1904, οταν λαβει κανεις υποφει τη σημαντικη φθορα που επαθε ο Τουρκικος και ο Βουλγαριζων πληθυσμος κατα και αμεσως μετα τους Βαλκανικους πολεμους.

Ετσι, εξεταζοντας ενα ενα τα στοιχεια της στατιστικης του 1904, καταληγω στο συμπερασμα οτι οι Μουσουλμανοι πρεπει να ησαν τοτε περισσοτεροι απο οτι τους παρουσιαζει η στατιστικη εκεινη, και τουτο δια τον εξης λογο:

Αφου στο 1924, οταν εγινε η ανταλλαγη, οι Μουσουλμανοι που ανεχωρησαν απο τη Μακεδονια ησαν 348.000, (αριθμος απολυτως εξακριβωμενος), ειναι αδυνατο στο 1904, δηλαδη πριν ακομα παθει ο Μουσουλμανικος πληθυσμος την καταστροφη που επαθε στο 1912—14, να ησαν μονο 404.000. Αλλωστε ειναι παρατηρημενο οτι, στις στατιστικες, ο αριθμος των Μουσουλμανων εβγαينه πολλες φορες μικροτερος απο τον πραγματικο, διοτι σε πολλα μερη οι Τουρκοι απεφευγαν, για λογους θρησκευτικους, ν' απογραφουν τες γυναικες. Μολονοτι δεν υπαρχουν δεδομενα για να ξερουμι ακριβως ποσοι Μουσουλμανοι εχαθηκαν η εφυγαν στην Τουρκια κατα το διαστημα 1912—1914, νομιζω οτι δεν θα ησαν ολιγωτεροι απο 125.000¹⁾.

Φθανω λοιπον στο συμπερασμα οτι, στις παραμονες των Βαλκανικων πολεμων, οι Μουσουλμανοι πρεπει να ησαν τουλαχιστο 470—480.000.

1) Ο Αντωνιαδης (Le développement économique de la Thrace) αναφερει μια στατιστικη του Τουρκικου Υπουργ. Εσωτερικων (σελ. 217) που τους Τουρκους προσφυγες (περιθαλψιμουχους μονον) που εγκατεσταθηκαν στη Τουρκια μετα τους Βαλκανικους πολεμους, τους βγαζει 413.922. Ο αριθμος αυτος περιλαμβανει οχι μονον εκεινους που ηλθαν απο την Ελλάδα μα και τους εκ Σερβιας και Βουλγαριας ισως δε και εκεινους που εφυγαν απο τα ανατολικα βιλαετια της Μικρας Ασιας στον Ευρωπαικο πολεμο, οταν μπτηκαν μεσα οι Ρωσσοι.

Υπαρχει επισης ενα λαθος στη στατιστικη του 1904, στον αριθμο των Εβραιων της Θεσσαλονικης, που τους βγαζει μονο 46.000. Κατα τις πληροφοριες της Ισραηλιτικης Κοινοτητας, ο εβραιικος πληθυσμος ητο, στο 1912, περιπου 76.000. Συμπεραινω οτι ο αριθμος των «Διαφορων», οπου εινε μεσα και οι Εβραιοι πρεπει ν' αυξηθει απο 68.000 σε 98.000.

Επομενω, λαμβανοντας ως βαση τη στατιστικη του 1904, μαζυ με τις διορθωσεις αυτες, και εχοντας υποφει οτι, κατα το διαστημα 1904—1912, δεν θα υπηρχε φυσιολογικη αυξηση του πληθυσμου, για τους λογους που ανεφερα παραπανω, καταληγω στο οτι η φυλετικη συνθεση του πληθυσμου της Μακεδονιας, τις παραμονες του Βαλκανικου πολεμου, ητο περιπου ηεξης. . . .

Ελληνες	513.000	42,6 %
Βουλγαριζοντες	119.000	9,9 »
Μουσουλμανοι	475.000	39,3 »
Διαφοροι	98.000	8,2 »
Συνολο	1.205.000	100 »

Πανω στον αριθμο αυτο, λοιπον, του 1.205.000 θα εφαρμωσουμε τις αυξομειωσεις που ακολουθησαν τους πολεμους του 1912—13, καταρτιζοντας το λογαριασμο ως εξης. . . .

- 1) Ολικος πληθυσμος 1.205.000
- 2) Μειον οι Μουσουλμανοι που αναχωρησαν κατα τη διαρκεια των επιχειρησεων του 1912 —10.000
- 3) Μειον οι Βουλγαριζοντες που ανεχωρησαν κατα την ιδια εποχη —15.000
- 4) Πλεον οι Ελληνες που ηλθαν απο την Παλαια Ελλάδα +10.000
- 5) Πλεον οι Ελληνες που ηλθαν απο τη Βουλγαρικη Μακεδονια +5.000

Κατοπιν των προσθαφαιρεσεων αυτων προκυπτει οτι ο πλη-

θυσμος του 1.195.000, που δειχνει η απογραφη του 1913, αποτελειτο περιπου ως εξης....

Ελληνες	528.000
Βουλγαριζοντες	104.000
Μουσουλμανοι	465.000
Διαφοροι	98.000
Συνολο	<u>1.195.000</u>

Ερχομεθα κατοπιν στην απογραφη του 1920, που μας δινει, για τη Μακεδονια, πληθυσμο 1.122.000, δηλαδη κατα 6% ολιγωτερο απο το 1913.

Για να εξηγησουμε αυτη την ελαττωση, πρεπει να λαβουμε υποφει τις εξης αυξομειωσεις....

- 1) Ολικο πληθυσμος του 1913 1.195.000
- 2) Πλεον οι μεταναστες απο τη Σερβικη Μακεδονια + 5.000
- 3) Πλεον οι μεταναστες απο τον Καυκασο . . . + 5.000
- 4) » » προσφυγες απο της Βουλγ. Θρακη. + 40.000
- 5) » » » » Τουρκ. » + 80.000
- 6) » » » » Μικρα Ασια . + 20.000
- 7) Μειον οι Μουσουλμανοι που ανεχωρησαν κατα το 1913—14 —115.000
- 8) Μειον οι Ισραηλιται¹⁾ που ανεχωρησαν κατα το 1913—1914 — 2.000

Ετσι, στο τελος του 1914, θα υπηρχαν, κατοπιν των αυξομειωσεων αυτων:

Ελληνες	678.000
Βουλγαριζοντες	104.000
Μουσουλμανοι	350.000
Διαφοροι	96.000
Συνολο	<u>1.228.000</u>

1) Κατα πληροφοριες της Ισραηλιτικης Κοινοτητας ο αριθμος των Εβραιων που εφυγαν απο τη Θεσσαλονικη μετα το 1912 και προ του 1917 ητο 1600.

Ερχομεθα τωρα στην περιοδο 1914—18. Εχομε :

- 1) Ολικο πληθυσμο κατα το 1915 1.228.000
- 2) Μειον οι Ελληνες της Ανατολικης Μακεδονιας που εξετοπιστηκαν, κατα το 1916, στη Βουλγαρια — 36.000
- 3) Πλεον οι ομηροι που γυρισαν απο τη Βουλγαρια στο 1918 — 17.000
- 4) Μειον οι Ισραηλιτες που εφυγαν στο εξωτερικο μετα την πυρκαϊα του 1917 — 6.000

Εχομε λοιπον, αμεσως μετα την ανακωχη του 1918, την εξης συνθεση...

Ελληνες	659.000
Βουλγαριζοντες	104.000
Μουσουλμανοι	350.000
Διαφοροι	90.000
Συνολο	<u>1.203.000</u>

Μετα την ανακωχη, ερχεται ο γυρισμος των προσφυγων απο τη Μακεδονια στη Θρακη και Μικρα Ασια και η μεταφορα των Ελληνων της Νοτιου Ρωσσιας και του Καυκασου στην Ελλαδα. Εχομε επομενως :

- 1) Ολικο πληθυσμο στο 1918 1.203.000
- 2) Μειον οι προσφυγες που γυρισαν στα μερη τους—140.000
- 3) Πλεον οι Ελληνες απο τον Καυκασο . . . + 53.000
- 4) » » » » τη Ν. Ρωσσια . . . + 2.000
- 5) » » Ρωσσοι προσφυγες + 1.000
- 6) » » προσφυγες απο την Βορειο Ηπειρο + 3.000

Κατοπιν των προσθαφαιρεσεων αυτων φθανομε στον αριθμο του 1.122.000 της απογραφης του 1920, μαζυ με την εξης αναλυση...

Ελληνες	577.000
Βουλγαριζοντες	104.000
Μουσουλμανοι	350.000
Διαφοροι	91.000
Συνολο	<u>1.122.000</u>

Κατά το διάστημα 1920—24 προσετέθησαν στον πληθυσμό 125.000 ¹⁾ πρόσφυγες, (5.000 Έλληνες από τον Καυκάσο και τη Βουλγαρία, 116.000 περίπου Έλληνες από την Τουρκία, και 4.000 Αρμένιοι και Κιρκάσιοι). Από το άλλο μέρος, ανεχώρησαν για τη Βουλγαρία 12.500 περίπου Βουλγαρίζοντες.

Έτσι η σημερινή κατάσταση είναι περίπου η εξής...

Έλληνες	189.000	62,1 %
Βουλγαρίζοντες	23.000 ²⁾	7,5 »
Μουσουλμανοί	84.000	27,6 »
Διαφοροί	8.000	2,8
Συνολο	<u>304.000</u>	<u>100</u>

Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι, ενώ, πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους, μόνον το 36 % ήσαν Έλληνες, σήμερα είναι το 62 %, δηλαδή η πλειονότης.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ³⁾

Στην Ανατ. Θρακία, βλέπομε το αντίθετο μέρος της εικόνας. Ήκει, ενώ προ του 1912, οι Έλληνες ήσαν κατά τι περισσότεροι από τους Μουσουλμανούς, σήμερα, κατοπιν της ανταλλαγής των πληθυσμών, δεν απέμεινε ούτε ένας Έλληνας. Όσο για τους Βουλγαρούς, οι περισσότεροι είχαν ήδη αποδημήσει κατά το 1913,

1) Εκ τούτων οι 99.000 είναι οπωσούν εγκατεστημένοι.

2) Σχεδόν όλοι οι Βουλγαρίζοντες της Δυτ. Θρακίας υπεβάλαν δηλώσεις μεταναστεύσεως στη Μικτή (Έλληνο-Βουλγαρική) Επιτροπή και προκειται ν' αναχωρήσουν εντός του 1925. Στη θέση τους πιθανώς θα εγκατασταθούν Έλληνες από τη Βουλγαρία εκ των οποίων αναμένονται, εντός του 1925, και άλλοι περίπου 20.000. Έτσι, στο τέλος του 1925, θα έχουμε την εξής σύνθεσι πληθυσμού: Έλληνες 70 %, Μουσουλμανοί 27 %, Διαφοροί 3 %.

3) Με Ανατ. Θρακία εννοώ το μέρος της Ανατ. Θρακίας που είχε παραχωρηθεί στην Ελλάδα δια της Συνθήκης των Σεβρών.

ούτως ώστε η Ανατ. Θρακία έχει σήμερα καθαρώς Τουρκικό χαρακτήρα.

Η απογραφή του 1920 που έγινε όταν η Ανατ. Θρακία ήτο ακόμα υπό την Ελληνική κατοχή, μας παρουσιάζει πληθυσμό 513.000 ¹⁾. Ο πληθυσμός, προ του Βαλκανικού πολέμου, ήτο, κατά τις επίσημες Τουρκικές στατιστικές, περίπου 569.000 ²⁾.

Η ελάττωσι αυτή εξηγείται ως εξής.

Περνώντας ως βάση την ίδια Τουρκική στατιστική (την του 1901-2) λογαριαζώ ότι η σύνθεσι του πληθυσμού, προ των Βαλκανικών πολέμων, ήτο περίπου η εξής:

Έλληνες	253.000 ³⁾	44,5 %
Βουλγαροί	50.000 ⁴⁾	8,7 »
Μουσουλμανοί	223.000	39,1 »
Αρμένιοι	24.000	4,2 »
Διαφοροί	19.000	3,5 »
Συνολο	<u>569.000</u>	<u>100</u>

Κατά το διάστημα 1912-15 έχομε τις εξής μεταβολές:

- 1) Πληθυσμός στα 1912 569.000
- 2) Μείον οι Μουσουλμανοί που εφυγαν κατά την προελαση του Βουλγαρικού στρατού στα 1912 —104.000

1) 512.832 για την ακριβεία.

2) 563.564 » » » (ιδε Αντωνιάδη σελ. 211).

3) Κατά τον Αντωνιάδη (σελ. 211) ήσαν 263.014, μα νομίζω ότι κάνει λάθος και ότι σίον αριθμό αυτό θα έχουν συμπεριληφθεί και μερικοί Βουλγαροί, για τους λόγους που εξήγω παρα κάτω.

4) Κατά τη στατιστική του Αντωνιάδη (Σελ. 211) ήσαν 40.295. Αλλά τούτο δεν συμφωνεί με τον αριθμό των Βουλγαρών που αντήλλαξαν κατά το 1913 και που ο αριθμός τους ανερχεται, κατά την επίσημη Τουρκική στατιστική που δημοσιεύει ο Αντωνιάδης, σε 46.764. Δεδομένου ότι, και μετά την ανταλλαγή εκσινή, παρέμεινε ένας αριθμός Βουλγαρών—περίπου 1000 στο Νομό Σαραντα Εκκλησιών—και ότι μερικοί εξαθήσαν όταν οι Τούρκοι αγκατελάβαν την Ανατ. Θρακία στα 1913, νομίζω ότι ο αριθμός των Βουλγαρών, κατά τις παραμονές του Βαλκανικού πολέμου, πρέπει να πλησίαζε τις 50.000.

- 3) Μείον οι Βούλγαροι που εφυγαν κατά την ανακαταληψη της Ανατ. Θρακκης απο τους Τουρκους στα 1913 -2.000
- 4) Πλεον οι Μουσουλμανοι που ηλθαν απο τα διαφορα Βαλκανικα Κρατη στα 1914 . +132.000 ¹⁾
- 5) Πλεον οι Μουσουλμανοι της Βουλγαρικης Θρακκης που αντηλλαγησαν στα 1913 . + 49.000
- 6) Μειον οι Βούλγαροι που αντηλλαγησαν στα 1913 - 47.000 ²⁾
- 7) Μειον οι Ελληνες οι διωγμενοι στην Ελλαδα στο 1914 -115.000 ³⁾

Κατοπιν όλων αυτων των μεταβολων η συνθεση του πληθυσμου πρεπει να ητο, κατα το 1915, περιπου η εξης:

Ελληνες	138.000
Βούλγαροι	1.000
Μουσουλμανοι	300.000
Αρμενιοι	24.000
Διαφοροι	19.000
Συνολο	<u>482.000</u>

Κατα το 1915 - 16 επηκολουθησε ο δευτερος διωγμος των Ελληνων. 85.000 ⁴⁾ εξετοπιστηκαν στην Ανατολη, ουτως ωστε ο αριθμος των Ελληνων κατεβηκε στις 53.000. Εξετοπισθηκε και ενα μεγαλο μερος Αρμενιων — 17.000 περιπου.

1) Κατα μια στατιστικη της Τουρκικης Υπηρεσις προσφυγων (Αντωνιαδης σελ. 217).

2) Είναι πιθανωτερο οτι μεσα στον αριθμο αυτο περιλαμβανεται και ενα μερος των Βουλγαρων που εφυγαν κατα την ανακαταληψη της Ανατ. Θρακκης απο τους Τουρκους στο 1913. Αυτοι θεωρηθησαν εκ των υστερων ως ανταλλαγεντες.

3) Κατα τη στατιστικη του Οικουμ. Πατριαρχειου που δημοσιευει ο Αντωνιαδης (σελ. 219), ησαν 114.657.

4) Κατα τη στατιστικη του Οικουμενικου Πατριαρχειου (ιδε Αντωνιαδης σελ. 221) ησαν 84.799.

Στα 1918, μετα την ανακωχη του Μουδρου, αρχιζει η παλινοστηση των Ελληνων, τωσαν απο την Ανατολη οσο και απο την Ελλαδα. Κατα τις στατιστικες του Υπουργειου Περιθαλψεως, επεστρεψαν, εντος των ετων 1918 - 20, 50.000 ¹⁾ απο την Ανατολη και 83.000 ²⁾ απο την Ελλαδα.

Φθανομε επομενως στην εξης συνθεση του πληθυσμου κατα την εποχη της απογραφης του 1920.

Ελληνες	186.000
Βούλγαροι	1.000
Μουσουλμανοι	300.000
Αρμενιοι	7.000
Διαφοροι	19.000
Συνολο	<u>513.000</u>

Μετα την καταστροφη της Μικρας Ασιας και την υπογραφη της ανακωχης των Μουδανιων, σχεδον ολοκληρος ο Ελληνικος και Αρμενικος πληθυσμος εφυγε στην Ελλαδα. Στο τελος του 1922 ειχαν παραμεινει, σ'ολη την Ανατ. Θρακη (εκτος της περιφερειας Τσαταλτζας) μονο 1177 Ελληνες ³⁾. Αυτοι αντηλλαγησαν υστερα, δηλαδη, στο 1924. Στη θεση του Χριστιανικου πληθυσμου η Τουρκικη Κυβερνηση εγκατεστησε Μουσουλμανους απο την Ελλαδα. Απ' αυτους ειχαν εγκατασταθει, ως το Νοεμβριο του 1924, περιπου 70.000 ⁴⁾.

Επομενως, η σημερινη συνθεση του πληθυσμου της Ανατ. Θρακκης (χωρις την περιφερεια Τσαταλτζας) παρουσιαζεται ως εξης...

Ελληνες	0	%
Βούλγαροι	1.000	0,3 »
Μουσουλμανοι	370.000	95,0 »
Διαφοροι	19.000	4,7 »
Συνολο	<u>390.000</u>	<u>100</u>

1) 49.721 για την ακριβεια (Αντωνιαδης σελ. 223).

2) 82.874 » » » » » » 50.

3) Κατα τη στατιστικη της Μικτης (Ελληνο-Τουρκικης) Επιτροπης.

4) Κατα στατιστικη δημοσιευμενη στον Τουρκικο Τυπο.

Παραβαλλοντας τους αριθμους αυτους με εκεινους του 1912, βλεπομε οτι, πρωτα, ο ολικος πληθυσμος εχει ελαττωθει κατα 31%, δευτερο, οτι οι Μουσουλμανοι απο 39%, που ησαν προ των Βαλκανικων πολεμων, σημερα αποτελουν τα 95% του ολου πληθυσμου. Οι υπολοιποι ειναι Γυφτοι, Εβραιοι, Ευρωπαιοι και ελαχιστοι Βουλγαροι. Σημειωτεον οτι η Τουρκικη Κυβερνηση αρνειται απολυτως να επιτρεψει την επανοδο των Βουλγαρων που εφυγαν στη Βουλγαρια στο 1913.

Οσο για την περιφερεια Τσαταλτζας, ο Ελληνικος πληθυσμος, ανερχομενος σε 17.404, υπηχθη και εκεινος στην ανταλλαγη και εσταλη στην Ελλαδα κατα τον Ιουνιο του 1924. Επηκολουθησε η δυναμει της ανταλλαγης αποστολη των Ελληνων του Νομου Κων/πολεως απο τα χωρια που βρισκονται εκτος των οριων της Δημαρχιας Κων/πολεως. Ετσι, συμφωνα προς τη συμβαση, Ελληνικος πληθυσμος παρεμεινε μονον μεσα στην Πολη.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
 ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1912-1924

Α'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

	1912 1)	1913	1915	1920	1924 2)
Ελληνες	515.000	530.000	680.000	579.000	1.279.000
Βουλγαριζοντες	119.000	104.000	104.000	104.000	77.000
Μουσουλμανοι	473.000	463.000	348.000	348.000	200
Διαφοροι 3)	98.000	98.000	96.000	91.000	91.000
Συνολο	1.205.000	1.195.000	1.228.000	1.122.000	1.447.200

Β'. ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

	1912 1)	1915	1920	1924 2)
Ελληνες	87.000	17.000	68.000	189.000
Βουλγαριζοντες	35.000	35.000	35.000	23.000
Μουσουλμανοι	111.000	84.000	84.000	84.000
Διαφοροι	4.000	4.000	4.000	8.000
Συνολο	237.000	140.000	191.000	304.000

Γ'. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

	1912 1)	1916	1920	1924 2)
Ελληνες	253.000	53.000	186.000	0
Βουλγαριζοντες	50.000	1.000	1.000	1.000
Μουσουλμανοι	223.000	300.000	300.000	370.000
Αρμενιοι	24.000	7.000	7.000	0
Διαφοροι	19.000	19.000	19.000	19.000
Συνολο	569.000	380.000	513.000	390.000

1) Κατα τις παραμογες του Α' Βαλκανικου πολεμου.

2) Στο τελος του ετους.

3) Εβραιοι, Ρουμανιζοντες, Καθολικοι, Αλβανοι, ξενοι υπηκοοι.

ΠΗΓΕΣ

1. Απαριθμήσεις των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913, Αθήναι, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1915.
2. Πληθυσμός τού Βασιλείου της Ελλάδος κατά την απογραφή της 19 Δεκ. 1920. Αθήναι, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1921.
3. Εκθέσεις περί των εν Μακεδονία προσφύγων (Υπουργείον Οικονομικών, Διευθύνσεις κτημάτων) Εθνικόν Τυπογραφείον, 1916.
4. Το Έργον της Ελληνικής Περιθαλψέως, υπο Μιχαήλ Αιλιανού (Εκδόσις Υπουργείου Περιθαλψέως) Αθήναι, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1921.
5. Giovanni Amadori Virgilj-La Questione Rumeliota, Bitonto 1908.
6. Αλεξ. Αντωνιάδης-Le développement économique de la Thrace. Athènes 1922.
7. Στατιστικῆς τῆς Μικτῆς Επιτροπῆς Ανταλλαγῆς Ἑλληνο-Τουρκικῶν πληθυσμῶν καὶ τῆς Μικτῆς Επιτροπῆς ἐπὶ τῆς μεταναστεύσεως μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Το φυλλάδιο αυτό τυπώθηκε χωρίς τόνους. Είναι καιρός πια να καταργηθούν τα αχρηστά αυτά μπιχλιμπίδια. Είναι γνωστό ότι οι τόνοι εφευρέθηκαν από τον Αριστοφάνη του Βυζαντίου, στο Γ' αιώνα προ Χριστού, χάριν των ξένων,—Αιγυπτίων, Συρίων, Αρμενίων κτλ.—που όλοι τους τότε εμάθαιναν Ἑλληνικά και φυσικά, δεν ήξεραν πως να τα προφέρουν.

Μα ο Ἕλληνας, όπως ο Ἄγγλος, ο Γάλλος και οιοσδήποτε άλλος λαός, δεν έχει ανάγκη από τόνους για να μάθει πως πρέπει να προφέρει τη γλώσσα του.

Οι αρχαίοι Ἕλληνες της κλασσικῆς εποχῆς δεν μεταχειρίζονταν τόνους. Γιατί λοιπόν εμείς να δίνουμε άδικο κόπο στα παιδιά μας, στους τυπογράφους και σ' όλο τον κόσμο ; Το περὶ τούτο είναι πάντοτε κακό.

Ας δώσει το Υπουργείο της Παιδείας το παράδειγμα καταργώντας τους τόνους στα διδαχτικά βιβλία. Ο κόσμος, που έχει τις προλήψεις του, θα το παραδεχτεί, όταν του εξηγήσουν ότι προκειται απλώς να επιστρέψουμε στην παραδοχή των αρχαίων Ἑλλήνων και ότι δεν θίγονται τα πατρία.